

УКРАЇНОМОВНІ ВІКІ-ПРОЕКТИ ЯК КОРИСНИЙ ІНСТРУМЕНТ НА ШЛЯХУ ДО ЄДИНОГО ОСВІТНЬОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

І.А. ЖИВЮК

Україна, м. Рівне, обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Постановка проблеми. Створення єдиного інформаційного простору певної системи є, як правило, невід'ємною складовою процесу інформатизації цієї системи. Подальша інформатизація освіти розвивається і буде розвиватися з обов'язковою орієнтацією на веб-технології. Тому створення єдиного освітнього інформаційного простору – багатоаспектна проблема, що потребує розв'язання різноманітних задач: створення єдиної нормативної бази, створення відповідних засобів ІКТ і забезпечення їх надійного функціонування, створення освітніх сайтів і порталів в Інтернеті та наповнення їх необхідним контентом тощо.

Протягом останніх років широке поширення серед користувачів Інтернету отримали технології Веб 2.0. Сервіс Веб 2.0 – це друге покоління мережевих сервісів Інтернету, які дозволяють користувачу не лише подорожувати в мережі, але і спільно працювати, і розміщувати в мережі текстову і медіа інформацію. Досить популярним на сьогоднішній день з сервісів Веб 2.0 є **Вікі-сервіс** — це сайт, що дозволяє своїм відвідувачам редагувати матеріали, що вже на ньому розміщені, створювати посилання на інші сторінки, створювати свої сторінки (на Вікі вони називаються статтями), обговорювати статті, що вас цікавлять.

У всесвітній мережі з'являються Вікі-проекти українською мовою, але, нажаль, про них знає незначна аудиторія. Тому не всі такі ресурси є достатньо наповненими та використовуються у педагогічній діяльності викладачами, вчителями, під час навчання студентами та учнями.

На нашу думку, важливим кроком в напрямку до **єдиного освітнього інформаційного простору** є ознайомлення учасників навчально-виховного процесу з Вікі-проектами в Україні, адже кожен може долучитися до їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню поняття і структури єдиного освітнього інформаційного простору присвячені публікації Пилипчук А. Ю., Яшиної Т. С. та ін..

Про основні характеристики та особливості освітніх ресурсів Інтернету останнім часом пише багато вітчизняних авторів, як наприклад Балик Н.Р., Малицька І. Д., Осадчий В.В., Овчарук О.В., а також велика кількість закордонних дослідників, як от Иванова Е. В., Могилев А. В., Якушина Е. та ін.

Можливості та способи використання Вікі-технології у педагогічній практиці висвітлено в публікаціях Патаракіна Е.Д., Кулик Е.Ю., Дягло Н.В., Стеценко Г.В. та ін.

Питання великої суспільної значущості роботи зі створення та розвитку українського сегмента Вікіпедії знайшли відображення в роботах В. Т. Грінченко та Т. О. Грінченко, Ю. Перганича.

Цілі статті. Проаналізувати переваги та недоліки сервісу Вікі; дослідити україномовні Вікі-сервіси, обґрунтувати необхідність використання україномовних вікі-проектів на шляху до єдиного освітнього інформаційного простору.

Зміст єдиного освітнього інформаційного простору формує новий зміст освіти в цілому, оскільки змінюються:

- організаційні форми і методи навчання, форми і методи обміну педагогічним досвідом, форми і методи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;
- форми і зміст взаємодії між учителями й учнями, студентами і викладачами, між методистами, між учасниками педагогічного процесу;
- уявлення про місце і час проходження навчання; суть освітніх і виховних завдань, які повинні вирішувати педагоги і суть навчальних завдань, які повинні вирішувати учні [1.].

Враховуючи такі зміни, стають очевидними доцільність і корисність використання у сучасній освіті Інтернету загалом та Вікі-сервісів зокрема.

Вікі — це веб-сайт (або інша гіпертекстова збірка документів), що дозволяє користувачам змінювати самостійно вміст сторінок через браузер, використовуючи спрощену і зручнішу, порівняно з HTML, вікі-розмітку тексту.

Термін Вікі може також стосуватися спільного програмного забезпечення (collaborative software), яке створюється для створення такого сайту. Слово вікі походить з гавайської мови й означає «хуткий» або ж «надшвидкий» [3].

У 2006 році термін Wiki добавлено до онлайн-ового Оксфордського Словника Англійської мови (OxfordEnglish Dictionary, OED). Він означає модель сайтів, контент яких може змінювати сам користувач [4].

Переваги сервісів Wiki:

- для редагування тексту на вікі-сайті не потрібно знання HTML (мови розмітки гіпертексту);
- наявність власної мови розмітки, яка, на відміну від мови HTML, більш проста і зручна у використанні, наприклад, щоб деякий текст взяти в штрихову голубу рамку, перед ним треба вставити пробіл;
- для введення і редагування матеріалу використовується простий on-line редактор;
- внесені виправлення моментально відображаються на сайті, не потрапляючи на попередню перевірку в руки редактора або адміністратора сайту;
- в середовищі on-line редактора присутня панель інструментів, яка робить написання й форматування тексту справою не більш складною, ніж у Word'i;
- Wiki-системи дозволяють стежити за всіма змінами на сайті. Цікаво, що захист від помилок або зловмисного викривлення інформації реалізується за допомогою контролю версій. Усі зроблені на сторінці зміни зберігаються в базі даних, і в будь-який момент можна повернутися до одного з попередніх варіантів;
- надають місце для дискусії із приводу будь-якого опублікованого матеріалу (зверху кожної статті є вкладка правити);
- можливість присвоїти статті певну категорію дозволяє миттєво знаходити матеріали, що належать до цієї категорії;
- використання механізму шаблонів дозволяє :
 - створювати і застосовувати шаблони для написання статей або фрагментів статей однієї структури;
 - передавати новини на сторінки користувачів в межах певного проекту, змінюючи дані лише в одній статті-шаблоні;
- підтримують унікальні простори імен, інші механізми;
- украй корисні при складанні документації, повній гіперпосилань, і інформації енциклопедичної властивості;
- автоматично генеруються внутрішні посилання;
- взаємодія між статтями встановлюється автоматично, згідно з головним правилом ВікіВікі: назва статті є потенційним посиланням на цю статтю в тексті інших статей у середовищі ВікіВікі.

Недоліком сервісу є неможливість одночасного редагування статті кількома користувачами.

Обмеження Вікі:

1. Обмеження статті з погляду читацького сприйняття.

Рекомендується створювати статті 20000–30000 знаків, що відповідає орієнтовно 4-6 сторінкам А4 і відповідно 8-12 екранним сторінкам на ПК.

2. Технічні обмеження. Повідомлення про повний обсяг Вікі-тексту з'являється при кожному відкритті вікна редагування, починаючи з того моменту, коли він перевищив 32 Кб.

Статті, що перевищують 400 кб, можуть відображатися некоректно або навіть не відображатися взагалі на загал при використанні специфічних видів доступу й деяких версій браузерів. Такі довгі статті рекомендується розбивати на дві або кілька статей.

3. Обмеження за змістом. Одна стаття – одна ідея! Наприклад. Не може Вікі-стаття про таблицю Менделєєва висвітлювати біографічні відомості про визначного хіміка. [5].

Вікі-сервіси можна використовувати як: базу даних чи знань з будь-якої тематики; особистий блокнот; сайт для публікації особистих чи групових статей, з використанням змін та поправок; засіб представлення, розширення та анотування навчальних матеріалів; інструмент для створення та підтримки будь-якого проекту (віртуальні екскурсії, колективні творчі роботи, енциклопедії). Можливості використання Вікі в освіті не обмежені, однак найбільш ефективним буде використання даного сервісу в аудиторній та позааудиторній діяльності як засіб створення студентських колективних творчих проектів усередині групи, а також міжнародних проектів зі студентами з інших країн. Створюючи спільні навчальні проекти, студенти не просто діляться інформацією з партнерами з різних кінців земної кулі, а спільно працюють над будь-яким проектом і досягають певної поставленої мети. [2]

Найбільшим та найвідомішим вікі-сайтом стала Вікіпедія (англ. Wikipedia) — відкрита багатомовна вікі-енциклопедія. Вона була створена 15 січня 2001 року як англomовний проект онлайн-енциклопедії, де будь-який користувач може редагувати існуючі статті і додавати власні [6]. Проект набув популярності серед користувачів мережі і пізніше з'явилися розділи Вікіпедії іншими мовами, з українською включно (україномовна Вікіпедія <http://uk.wikipedia.org>).

Українська Вікіпедія – найбільша онлайн-ова україномовна енциклопедія. Як свідчать записи в історії головної сторінки, перші спроби створити український розділ відносяться до грудня 2003 - січня 2004 року. На березень місяць 2012 року кількість статей перевищила 373 000. Українська Вікіпедія перебуває на 13-му місці за кількістю статей серед усіх 284-х мовних розділів та на 3-му місці серед слов'янських Вікіпедій. За темпами зростання популярності серед 20-ти найвідвідуваніших Вікіпедій — українська на другому місці в світі після китайської [7].

Сучасним педагогам потрібно знайомитись з Вікіпедією, використовувати її матеріали при підготовці та проведенні занять, активніше долучатися до наповнення українського сегмента Вікіпедії змістовною, цікавою і достовірною інформацією. Упровадження Вікіпедії у систему освіти прискорить перехід України до інформаційного суспільства та забезпечить отримання нею гідного місця у світовому освітянському просторі.

Крім Вікіпедії функціонують й ряд інших цікавих україномовних вікі-проектів, які можна використовувати і наповнювати:

✓ **Вікісловник** (<http://uk.wiktionary.org>) – проект фонду Вікімедіа, в якому подаються граматичні властивості, тлумачення та переклади слів різними мовами. Із 30 тисяч слів українського Вікісловника більше 23 тисяч – це українські слова, решта – слова іноземними мовами, зокрема англійською (близько 2300), японською (1900), російською (850), німецькою (500), білоруською (370), грецькою (320) та багатьма іншими, в цих статтях подається переклад слів українською. Український Вікісловник посідає 40-е місце серед 170 Вікісловників різними мовами світу [8].

✓ **Вікіпідручник** (<http://uk.wikibooks.org>) — це вільне інтернет-зібрання, де кожен відвідувач може внести свій вклад в написання навчальної літератури: посібників, рецептів тощо. Він працює на технології «вікі» і кожен може створити та змінити будь-яку сторінку Вікіпідручника та безкоштовно читати, копіювати, видавати та змінювати його зміст. Весь поміщений матеріал у Вікіпідручнику здійснюється на умовах ліцензії GNU Free Documentation License [9]. На головній сторінці Вікіпідручника є 11 «книжкових полиць»: Мови, Історія, Масові комунікації, Пошук істини / Філософія, Математика, Комп'ютери, Програмування, Енергетика, Правознавство, Різне, Кулінарія. Кожна «полиця» містить декілька книг.

✓ **ВікіЦитати** (<http://uk.wikiquote.org>) — це проект, де зібрано цитати, афоризми, приказки тощо. Україномовна версія проекту стартувала 30 листопада 2005 року. На березень місяць 2012 року у ВікіЦитатах налічується 1541 матеріалів, кількість яких весь час збільшується. Тут можна побачити цитати з фільмів, літературних творів, прислів'я та приказки народів світу, латинські вирази, вислови відомих особистостей з різних галузей.

✓ **Вікіджерела** (<http://uk.wikisource.org>) — україномовний розділ мережевої бібліотеки Wikisource. У ній розміщено довідники, документи, закони, історичні твори, наукові, пісні, програмні твори, публіцистика, релігійні та художні твори, тобто будь-які тексти, в тому числі супроводжувані мультимедійними ілюстраціями, що можуть бути корисні україномовній спільноті. Вікіджерела від Вікіпідручника відрізняється тим, що в останньому містяться підручники,

посібники та інші навчальні тексти, а у Вікіджерелах — і тексти художньої літератури, і історичні документи, а також можуть бути тексти програм і т. д. У Вікіпідручнику також допускаються оригінальні дослідження. На Вікіджерелах заборонено оприлюднювати тексти, захищені авторським правом.

✓ **Віківиди** (<http://species.wikimedia.org>) - проект Фонду Вікімедіа, задуманий як відкритий і вільний каталог біологічних видів, що містить класифікацію тварин, рослин, грибів, бактерій, археїв, найпростіших і решти форм життя. Станом на березень місяць 2012 року в проекті було 317 907 статті.

✓ **Вікіновини** (<http://uk.wikinews.org>) – сайт вільних новин, які може писати кожний. Вікіновини містять два головних типи статей: загальні (синтетична стаття) та оригінальний репортаж (новини з перших рук написані учасниками ВікіНовин). Статті новин відсортовані за регіонами (Україна - Європа - Азія - Північна Америка - Південна Америка, Африка - Австралія - Північний та південний полюси) та категоріями (Політика - Економіка - Культура – Спорт, Суспільство - Події – IT).

✓ **Вікісховище** (<http://commons.wikimedia.org>) - це збірка медіа-файлів, доповнювати яку може кожний. На головній сторінці Вікісховища представлено посилання на вибрані зображення (зображення і діаграми, які були визнані більшістю користувачів проекту найбільш значущими), зображення дня, медіа-файл дня. Шукати, переглядати чи додавати свої медіа-файли у Вікісховищі можна відповідно до змісту: за тематикою (Природа, Суспільство і Культура, Наука), по типу (зображення, звуки, відео), за авторами (архітектори, композитори, скульптори, фотографи, художники), за типом ліцензії, за походженням (з енциклопедій, з журналів, опубліковано авторами).

✓ **Родовід** (uk.rodovid.org) - це відкритий wiki-проект, створений ентузіастами для того, щоб кожен міг створити своє дерево чи приєднатися до вже існуючого та створити віртуальну книгу свого роду. Родовід - це єдине дерево, що подається в горизонтальному вигляді і яке можна вести одночасно кількома мовами. Завести дерево зовсім нескладно, є можливість проглянути відеоурок з користування Родовідом щоб зрозуміти логіку побудови дерев. Родовід — некомерційний, багатомовний, відкритий wiki-проект, створений у 2005 році в Києві українськими ентузіастами. Цей проект має привернути увагу багатьох людей: від випадкових любителів до професіоналів в царині генеалогії. На жаль, переважна більшість попередніх генеалогічних wiki-проектів були невдалими або, більшою чи меншою мірою, втрачали динаміку. Будемо сподіватися, що Родовід, отримавши підтримку фундації Wikimedia, буде доступним для більшої кількості людей та стане загальноновизнаним генеалогічним сайтом, так само як Wikipedia стала всесвітньо відомою енциклопедією. Наразі Rodovid.org може працювати з глобальною базою 20-ма мовами. Усі мовні версії сайту використовують одну базу даних, тому записи, що додаються для однієї мовної версії, будуть з'являтися і для інших. Це стало можливим завдяки тому, що родинні дерева представлені передусім фактами: датами, іменами тощо. Таким чином, перекладатися повинні текстові дані (ім'я, вік, дата народження тощо), що може бути зроблено автоматично (за допомогою комп'ютера) [10].

✓ **Wikiosvita** (<http://wikiosvita.tneu.edu.ua>) – портал вільного розповсюдження освітніх знань. Тепер знання створюють не викладачі, а кожна людина отримує можливість зробити свій внесок у загальний простір знань. Якщо ви створили будь-які знання - написали короткий реферат, наукове дослідження - і бажаєте, щоб наступні покоління використовували ваші знання - цей проект для вас. Систему можна використовувати для навчання інших людей, та користуватись самому. Портал Wikiosvita - це:

- технологія створення і вільного розповсюдження знань навчального і наукового характеру;
- технологія самоосвіти і дистанційного навчання;
- технологія реферування знань (створення рефератів як коротких виписок громіздких навчальних матеріалів);
- технологія інтеграції знань, об'єднання різних інтернет-ресурсів, що є первинними джерелами знань;
- один з дієвих шляхів подолання корупції у навчальних закладах;

- місце зустрічі викладача і студента в межах конкретного завдання, можливість обговорення, висловлення побажань та зауважень до створеного матеріалу (статті, реферату, наукового дослідження), а також відстоювання власної позиції [11].

✓ **Мережеве об'єднання ВікіОсвіта (<http://www.eduwiki.uran.net.ua>)** - об'єднання учасників навчально-виховного процесу для спільного створення та оперативного поширення освітніх інформаційних ресурсів, опанування нових інформаційних технологій та нових організаційних форм навчальної діяльності. Цілі проекту:

- ❖ Оперативна публікація авторських матеріалів.
- ❖ Колективна робота над формуванням освітніх інформаційних ресурсів.
- ❖ Мережеве накопичення та безпосередній обмін освітніми інформаційними ресурсами.
- ❖ Опанування нових інформаційних технологій та нових організаційних форм навчальної діяльності.

Проект створено в межах Меморандуму про взаєморозуміння між МОНУ та корпорацією Інком. На цьому ресурсі вже створено декілька регіональних сторінок (ЛугаВікі, БЦВікі, МиколаВікі, ЗапоВікі), які дозволяють обговорити освітні проблеми, створити свою візитну картку для демонстрації свого досвіду, розмістити посилання на Ваші сайти або сайти Ваших навчальних закладів, доповнити статті Ваших колег цікавою інформацією або фото, ознайомитися з подіями та заходами, які відбуваються в інститутах післядипломної педагогічної освіти та доповнити їх своєю інформацією.

Висновки. Дослідження україномовних вікі-проектів переконує у їх доступності, зручності, корисності для сучасних педагогів, студентів, учнів. У контексті руху України до глобального інформаційного суспільства потрібно пропагувати такі ресурси широкому загалу. На наше переконання, україномовні вікі-проекти є необхідним інструментом на шляху до єдиного освітнього інформаційного простору.